ԱՐԵՎԱՐԵԼ

ԵՒ

ՀԱՅԵՐԱՐԱՅ ՊՈՍՏԱՆ ՊՈՍՏԵԼՆԱՅՑ

"ԱՀԱ՛Ւ ԵՍ ՀԵՂՒ ՄԵԾ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ԱՒԵՏԻՍ ԿՈՒ ՏԱՄ"։ ՂՈՒԿ. Բ. 10։

ՀԱՏՈՐ 13։ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 17, 1860։ ԹԻՒ 152։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

"Ո՛Վ ԲՈԼՈՐ ԾԱՐԱԾՆԵՐ"։ — Սուրբ Գիրքը։ — "Հոս ինչ բան ունիս"։ — Իս աշխարհին ստեղծագործութեանը, և այլն։ — Այրերուն համար։ Տանտիկնոջ մը փորձութիւնները։ — Տղայոց համար։ Տղու մը հաւատքը։ — Նոր աշխարհին առաքեալները։ — Յորելեան ժողով'ի կողմանէ Ամերիկան Պօրտ ընկերութեան։ — Կրօնական լուրեր. Հայոց։ — Հետաքրքրական. Նորու տեսակ խէժ։ — Քաղաքական լուրեր։

"Ո՛Վ ԲՈԼՈՐ ԾԱՐԱԾՆԵՐ"։ ԵՍ. ԾԵ. 1։

Քահանային հրաւէրը ինչ եւանգուն ու ինչ ազդու հրաւէր մըն է. "Եկէք ինծի բոլոր յոգնած ու բեռնաւորուածներ։ Ո՛վ բոլոր ծարաւածներ"։

Ո՛Հ՝ քանի քանիներ աս ձանձրալի աշխարհին մէջը կը յոգնին ու "կը բեռնաւորին"։ Կը յոգնին, ափսոս, միայն "կորստական կերակուրին" համար, ան "դանձին համար, որ ցեցն ու ժանկը կ'ապականեն", կամ "ան հարստութիւններուն համար, որ իրեն թիւր կը շինէ, ու կը թռչի"։ Ու քանի քանիներ կը ծարաւին աշխարհիս տալկրցածէն աւելի աղէկ, աւելի ազնիւ, աւելի բարձր բանի մը համար, ու տակաւին կ'աշխատին իրենց համար "ծակոտ դուքեր փորել, որ չեն կրնար ջուր պահել", ու անհոգ կ'ըլլան ան կեանք տուող ջուրին աղբիւրին, "ուրկէ թէ որ մէկ կը խմէ, յաւիտեան պիտի չծարաւի"։

Ըսենցմէ կան տարիքնին առած մարդոց մէջը, որոնք աշխարհիս ճամբանեղուն մէջը երկար ատեն քալած են, ու րոնք հարստութիւն դիզած, ու տունը տան չարած են։ Բայց արդիօք իրենց փնտռած երջանկութիւնը գտա՞ծ են։ Շէ. շատ անգամ իրենց փափաքներուն լեցուիլը անոնց անէնք եղած են։ Ընոնք տեսած են որ ան բաները Աստուծմէ խնճոյոց պէս գեղեցիկ ու տեսնելու հաճելի են, բայց համերնին լեղի մխիթէ։ Ու հիմա անոնք յոգնածու յուսահատ են, և ո՛ր երթան։ Ըսանկներուն սա խօսքերը մանաւոր կերպով զօրաւոր կու գան. "Ինչո՞ւ ձեր ստակը կը վատնէք՝ չէ թէ հացի համար"։ Երկրին բաները փորձեցիք ու տեսաք որ "պակաս" են։ Դուք փորձով իմացաք որ երկրաւոր յոյսերը սարդի ոստայնին պէս են։ "Ինչո՞ւ ձեր վաստակը կը վատնէք անանկ բանի համար՝ որ չհյագրներ։ "Եկէք առանց ստակի և առանց դնով գինի ու կաթ ծախու առէք"։

Ըսենցմէ կան նաև երիտասարդներուն մէջը, որոնց որ բոլորովին պայծառ կ'երևի ապառնին խոստմունքով լեցուն, ու ան առարկաները մեծցընող դիտակով առաջ կը նային, ու կը տեսնեն երևակայութեան զանազան փայլուն նկարներուն մէջ զարդարանքով հոյակապ պալատներ, բայց տակաւին մինչև անգամ երբոր կ'երազեն թէ "սիրտերնին պիտի նուաղին իրենց վախէն" ու երբոր կ'զգան երկրաւոր բաներուն յետին պարապութիւնն ու ոչնչութիւնը, անանկ բանի մը սաստիկ կը փափաքին որ հոգիին ազնիւ ախորժակները կշտացունէ։

Ըսանկներուն եղած է աս հրաւէրը, "Ջուրերուն եկէք, խմեցէք, ու ձեր հոգին պիտի ապրի"։

Ընթերցող, "յոգնած ու բեռնաւորած" ես։ Հոգ չէ թէ դուն "օրուան ծանրութիւնն ու տաքութիւնը քաշեցիր", կամ թէ քու ոտքդ կեցած է տակաւին կենաց սեմին վրայ, որն որ տակաւին չկոխկրտուած, խորտուբորտ, անհարթ ճամբայ մըն է, քեզի խօսուած է աս խօսքերը, աս շնորհալի խօսքերը, "Եկէք, ինչու որ արդէն ամէն բան պատրաստ է։ Ըն որ ինծի կու գայ, բնաւ դուրս պիտի չհանեմ"։ Ինչի՞ պիտի տնտղնաս։ Միթէ աշխարհին զուարճութիւնները այնչափ հրապուրի՞չ են որ չես կրնար ան քու զգայարանքներդ կապող շղթան կոտրել։ Անանուանդ թէ դուն գիտես որ քու ամենէն ուրախ րոպէներուդ մէջը խաւար նախագուշակութիւններ քու հոգիիդ մէջ կը մտնեն, ու դուն կ'ստիպուիս խոստովանելու թէ ամէն կերպով երջանիկ չես։ Թէպէտև կարելի է որ դուն անանկ կեցած ես հիմա որ զուարճութեան ալիքները ոտքիդ տակը կը հոսին, բայց կեցած տեղդ ամուրցած լավայի կոշտի վրայ է, որուն տակն է հրափորփոք հեղուկը որ կրնայ որ և իցէ րոպէ քեզ իր մէջ ընկղմել։

Երթուն եղիր քու անհանգարտ սրտիդ խրատներուն դէմ, ուշնայէ որ կենդանի աղբիւրներէն խմես, ու "Աստուծոյ խաղաղութիւնը որ ամէն միտքէ վեր է, ձեր սիրտերը ու միտքերը պիտի պահպանէ"։

ՍՈՒՐԲ ԳԻՐՔԸ

Ինոր շատ ուշադրութիւն չեն ըներ մարդիկ, այսու ամենայնիւ աչքի նայել կրնալիք ամենէն զարմանալի առարկան ու ձեռքի կրնալ շօշափելիք ամենէն պատուական բանն է։ Երեգակը երկինքին մէջը, աստղային զօրքին բազմութիւնը այնչափ փառաւոր չեն, ոչ ալ ոսկի մետաղի կտորները, կամ ամենէն փայլուն պայծառութիւն ունեցող գոհարները արժէքի կողմանէ անոր հետ կրնան բաղդատուիլ, կամ թէ ընտանեկան ամենէն սիրելի առնչութիւնները ատ գիրքին չափ պատուական սեպուիլ։

Մենք միշտ աշխատինք աս գիրքին հետևեալ կէտերը կամ յատկութիւննեըը սրտանց հասկընալու ղալ, և անոր համեմատ վարուելու։

Ա գեղեցիկ ճշմարտութիւն։ Ինոր յիշատակ իրողութիւնները ճշմարիտ ու զարմանալի են, ու բնաւ չափազանցութիւն չունին։ Ինոր պատմութիւնները ամենակարևոր են։ Հնարուած բան չկայ, կարծիք չկայ։ Աստուծոյ ու մարդոց վրայով ստորագրուած բնաւորութիւնները, աս աշխարհիս ու գալու աշխարհին վրայով տրուած ստորագրութիւնները, բոլորն ալ ճշմարիտ են։ Ճշմարտութիւնը՝ ան մէկ ճշմարտութիւնը՝ որ անոր մէջը ամենէն աւելի պայծառ կը փայլի, փրկագործութիւնն է, մեր բնութիւնը ունեցող Մեկու մը ձեռքովն եղած։ Ա բանը հոն յայտնուած է, իրև կատարուած, ընդունուած ու պատիւ տրուած։ Ընիկայ լեցուն, ձրի ու յաւիտենական է։

Ա գեղեցիկ աերը։ Ընոր հրաւէրները, պատմութիւնները, քաջալերութիւնները, խոստմունքները բոլորն ալ սիրով լեցուն են։ Աստուածոյ անուննները, Քրիստոսի տիտղոսները, Սուրբ Հոգիին պաշտօնները ու Աստուծոյ իր ժողովուրդինուած անուննները, բոլորն ալ սիրով չափազանց լեցուած են։

Ա գեղեցիկ սոփոլեո-ըի-նը։ Գալու բարիութեան նախագուշակութիւննները, անզեղջներուն վրայի սպառնալիքները, դատաստանին ստորագրութիւնները, ի՞նչ սոսկալի բառերով լեցուն են։

Ա գեղեցիկ յաքեո-ըի-ննէրը։ Ընիկայ բոլոր թշնամիներուն ու հակառակորդներուն ու Աստուծոյ ժողովուրդին բոլոր երկիւղներուն վրայ արդէն հաստատուած պարագաներու մէջ յաղթող եղած է։ Ընիկայ բոլոր աշխարհին վրայ յաղթութիւն ընելու սահմանուած է։ Ո՛Հ՝ ինտո՞ր փառաւոր պիտի երևի անոր յաղթութիւնները, երբոր անոր նկատմամբ եղած Աստուծոյ բոլոր դիտաւորութիւնները կատարուին, ու բոլորն ալ յայտնուին։ Աստուածաշունչին պատմութիւնը յաւիտենականութեան մէջ սուրբերուն զուարճալի ուսմունքներէն մէկը պիտի ըլլայ։ Ըն ատենը անոր պարունակութիւնները պիտի հասկըցուին ու անոր յաղթութիւնները իր յաղթականներուն բազմութիւնը պիտի հռչակեն, ու տիեզերքը պիտի ղարմանայ աս Գիրքին վրայ։

Ըսեռալներին համար։

"ՀՈՍ Ի՞ՆՉ ԲԱՆ ՈՒՆԻՍ"։ Գ ԹԱԳ. ԺԹ. 15։

Իսրայէլի ժողովուրդին մէջ կոպայտութիւն առհասարակ տարածուած ժամանակը Աստուծոյ նախանձովը վառուած զօրաւոր մարգարէ մ'երևեցաւ Եղիա, որ առանց աչառութեան կը յանդիմաներ համարձակ ո և իցէ մէկն որ կենդանի Աստուծմէն ապստամբած էր։ Բայց անգամ մ'ստիպուեցաւ իր անձը փնտռողներէն ձեռքէն փախչիլ դէպ 'ի անապատ իր կեանքին ազատութեանն համար. և թէպէտ կեանքին ազատութեանն համար քարայրին մէջ կը պահուէր, այսու ամենայնիւ բարակ բայց ազդու յանդիմանութիւն մը լսեց Տէրոջմէն, "Ո՞վ Եղիա՝ հոս ի՞նչ ես ըան ո՞նէ"։ — Միթէ ա՞ն է քու կայանդ՝ ուրուն մէջ դրի քեզ աշխատելու համար, ասո՞ր համար տուի քեզի իմ Հոգիս, չէ՞ որ իմ ժողովուրդիս օգուտին աշխատելու համար են ատ ընորհքներդ, աս անապատին մէջ ինչի՞ պիտի գործածես զանոնք. ինչո՞ւ վախցար, ինչո՞ւ անգործ կրկենաս հոս, ա՛լ աւելի քեզի զօրութիւն տալու և քեզ պահելու կարող չե՞մ ես. Ե՛լ հիմա, "գնա՛ ճամբադ դարձի՛ր"։

Ա. Երդ՝ թէ որ անանկ անձնուրաց մարգարէ մը, որ ամէն փափկութիւն, հանգստութիւն ոտքին տակն առած, պատրաստ էր ինչ եղե եղբ չարչարանք ու տառապանք քաշելու, և միայն մէկ անգամ իր անձին ազատութիւն գտնելու համար անապատը քաշուելով ասանկ յանդիմանութեան տակ ինկաւ. ուրեմն ան լեռները, անապատները քաշուօղ ճգնաւորներն ու վանականներն ի՞նչ պատասխան պիտի տան, երբոր Տէրն հարցընէ, թէ Հոս ի՞նչ ըան ո՞նէք. ո՞վ պատուիրեց ձեզի ատանկ. "Գացէք բոլոր աշխարհ, ու աւետարանը քարոզեցէք բոլոր ստեղծուածներուն" պատուէրս, ի՞նչպէս եղաւ, որ ատանկ ծուռ հասկըցաք. ու այդչափ ընդհակառակն գործելու համարձակեցաք. — հեթանոսաց ֆոխնէնեըո-ն օրինակին հետևելնուդ տեղը, պէտք չէ՞ր որ իմ սիրելի ու հաւատարիմ աշակերտներուս հետևող ըլլայիք, որոնք սաստիկ հալածանաց ժամանակներն անդամ չվախան չքաշուեցան անապատները, բայց ճշմարտութեան վկայութիւով քաջութեամբ նահատակեցան. — կամ թէ բոլոր աշխարհք դարձի եկած, լմընցած է գործը, որ ալ հանգիստ կընստիք դուք ատ տեղ։ — Ինչո՞ւ չսովրեցաք ինձմէ, որ գիշերները լեռն աղօթք ընելու կառանձնանայի նէ, առաւտանց կանուխ քաղաքներն ու գեղերը կիջնէի, և մինչև իրիկուն կըպտըտէի առանց ձանձրանալու մարդոց օգուտ ընելու համար. "Ինչպէս որ իմ Հայրս զիս խրկեց, ես ալ ձեզ կը խրկեմ". (Յովհ. Ի. 21.) իմ ընթացքիս ու հրամանիս հակառակ շարժելով ի՞նչպէս կրնաք ինձի հաճելի ծառայութիւն ըրած ըլլալ։ "Պարապ տեղը զիս կը պաշտէք". (Մատթ. ԺԵ. 9։) ձեր բոլոր ճգնութիւնն ու պաշտամունքը "իմաստութեան կերպարանք մը ունին ինքնակամ կրօնքով, ու խոնարհութիւնով, և մարմինի չխնայելով, բայց չէ թէ պատիւի մը արժանի են, հապա մարմինը յագեցընելու կը ծառայեն". (Կող. Բ. 23։) Ըրդար Պատաւորին աս խիստ յանդիմանութեանն ի՞նչ պատասխան պիտի տան արդեօք վանականներն. չեն կրնար ըսիլ թէ Մենք վանքերը քարոզչներ և վարժապետներ պատրաստելու ճեմարաններ հաստատած ենք. որովհետև վանականներն ինքզինքնին ուսուցիչ, քարոզիչ կրճանչնան, չէ թէ ուսանող կամ աշակերտ։ Ո՞վ չգիտէ թէ վանքերը միայն ուխտատեղիներ են ստակ հաւաքելու, ու խել մը ծոյլ մարդիկներ կերակրելու համար, հակառակ Քրիստոնէական սուրբ և բարեկեան տնտեսութեան։

Ա. Տ. Ր.

(Ա'նոյածը գալ անգամ։)

Ա աշխարհին ստեղծագործութեանը հաւատալէն աւելի մեծ դժուարութիւն մը չեմ տեսներ մեռելներու յարութեան կամ կոյսին յղութեանը հաւատալու մէջ։ Միթէ մարդկային մարմին մը յառաջ բերելը՝ անիկայ ստեղծուած ատենի առաջ բերուելէն աւելի դիւրին չէ՞։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ ԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

(Խմբագրական հոդվածներ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ ԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Մեր ընթերցողները կը յիշեն, որ Ազգային Ժողովի նախագահ պարոն Տաճատ Ալեքսանեանի կողմէ ներկայացուած հարցումներուն վրայ, Ներքին գործոց նախարար պարոն Սիրական Տիւզեան պատասխանած էր, որ Ազգային Ժողովի յաջորդ նստաշրջանին ներկայացուելիք օրէնքի նախագիծով պիտի ստեղծուի Հայկական հարցերու նախարարութիւն մը։ Ներկայ նստաշրջանին ալ, Ներքին գործոց նախարարը նոյն խոստումը կրկնած էր։

Ինչպէս կը տեսնուի, Հայկական հարցերու նախարարութեան ստեղծումը կը յետաձգուի։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ այդ նախարարութիւնը չի ստեղծուիր անմիջապէս, երբ ամէն մարդ կը տեսնէ անհրաժեշտութիւնը

կան Կղերին մէջ դաղափարի տարբերութիւն մը ըլլալուն ալ շատ հաստատ ապացոյց ունինք: Շատ չըսներ որ Ռոտոսթոյի մէջ Լուսաւորչական Հայոց մը Եւեսարանականի մը զաւակը մկրտեց երկրորդ անգամ, դողունի կերպով, որ ոչ միայն արժանաւոր յանդիմանութիւն ընդունեց իր Episkopոսէն այս ըրածին համար, այլ պատիժ ալ կրեց անոնց մը փլանը վրայէն առնուած մնալով: Տես, ահա՛ նոր հերձուած մը Լուսաւորչական Եկեղեցիին մէջ: Հայհոյանք մեկ հերձուածի մէջ ու Episkopոսը ուրիշ:

Բայց մենք վերջ կ'ընենք: Միր աս երկիրը գալը սիրոյ պաշտօնով մըն է: Մենք քնաւ չաշխատեցանք հերձուած մը հաստատելու, բայց պարզապես Ըստուձոյ մաքուր խօսքը տարածելու, և Քրիստոնեայ անուն ունեցող բոլոր մարդիկը համոզելու որ աս բարձր ու սուրբ կանոնին համաձայնեցընեն իրենց գաղափարներն ու կեանքերնին: Թէ որ նախնեաց բանները պահելու չկանացող անձինք կան, մենք ալ կ'աշխատինք աւելի նախնի բանները վերահաստատուելուն: Թէ որ բուն մեր սահմանէն դուրս եկած կը տեսնունք Տաճկաստան գալով մեր եղբայրներուն մէջ աշխատելնուս որ համոզուին Ըստուձոյ պարզ ու անխառն ճշմարտութեանը տեղը մարդոց ընարած ու սահմանած բաներէն հրաժարիլ, պատասխանին սա է որ Ամիկայ ընելու մեզ առաջնորդողը ուրիշ բան մը չէ՝ բայց եթէ մեր Ըստուածային Վարդապետին ունեցած պարտքերնուս մէկ խորին զգացումը:

Ատոյգ գիտցած ենք որ Քրիստոնէութիւնը մեծապէս սեալ ներկայացուցած է Ընկերներուն ու Հրեաներուն, Երևելիան բոլոր Եկեղեցիներուն դրութեանցը մէջ սպրդած սեալներով: Յանձնապաստանութիւն մը պիտի սեպուէր մեր կողմանէ ասանկ ըսելը՝ թէ որ մեր կարծիքները կանոն ցուցընինք: Բայց մենք Ըստուձոյ խօսքին կը բողոքենք՝ ան օրինեալ Ըստուածաշունչ գիրքին որ գրաբառ լեզուով կը կարդացուի ամէն օր Լուսաւորչական և ուրիշ Եկեղեցիներու մէջ: Մենք ոչինչ ենք ու ձեր կարծիքը ոչինչ են. բայց Քրիստոսի Ըսեփարանը ամէն բան է. անոր մէջն է հաւատոյ մի միայն կանոնը ու կենաց մի միայն կանոնը՝ որոնք անսխալ են, ու ա՛նոնց եռանդուն փափաք ունինք ինքզինքնիս սերտիւ յարելու, և փափաք ալ ունինք համոզելու անոր յարին բոլոր մեր եղբայրները՝ ըլլայ Լուսաւորչական Հայոց և ըլլայ Երևելիան ուրիշ Եկեղեցիներուն մէջը: Ըն ատենը մեր հասարակաց Քրիստոնէութիւնը նոր զօրութիւն մը պիտի ունենայ աս երկրին մէջ, ու միլեոնաւորները որ հիմա անոր թըշնամի են, պիտի ներդործուին Քրիստոնէական սուրբ օրինակին անդիմադրելի ազդեցութիւնովը ընդունիլ ճշմարտութիւնը որ Յիսուսի մէջ է:

Ընդհատող Միսիոնարներէն Մէկը:

ԿՈՍՏԱՆԴՆԱՅՊՕԼԻՍ

Հոկտեմբեր 17, 1860:

ՅՈՒԵԼԵԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ի ԿՈՂՄԱՆԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՊՕՏՏ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐՈԶՉՈՒԹԵԱՆՑ

Առաջուց եղած ծանուցումի մը համաձայն ժողով մը գումարուեցաւ Էոլանտայի Դեսպանատան Մատուռը, Բերա, Հոկտեմբերի 4ին, Ի յիշատակ Ամերիկան Պօրտ Ընկերութեան Քարոզչութեանց յիսուներորդ տարեդարձին: Մատուռը աղեկ մը լեցուն էր խորին ուշադրութիւն մատուցանող ունկնդիրներով, ու բարձրագոյն աստիճանի հաճոյական էր ներկայ տեսնել այլ և այլ յարանուանութենէ Պաշտօնեաներ ու ժողովուրդներ, ամէնն ալ տեսնուածին նայելով հաւասարապէս զգածեալ Ընկերութեան մեծ նպատակին վրայ:

Պատ. Տօքթ. Կուտէլ նախագահ կանչուեցաւ ու ժողովը աղօթքով սկըսաւ Ընթրկեան Եկեղեցիին կղերնէրէն Պատ. Պարքըլ, որմէ ետև մեծարուեց Նախագահը պարզ՝ բայց խիստ ազդու նկարագրութիւն մը ըրաւ Ընկերութեան անցեալ պատմութեանը վրայ, որուն անձամբ տեղեակ էր սկսելէն ի վեր: Ընոր պատմութենէն տեսնուեցաւ թէ նախ առաջ Հնդեանոսաց մէջ քարոզչութիւն մը հաստատելուն խորհուրդը Ամերիկա ծագեցաւ քանի մը երիտասարդներէ, Եւեսարանին պաշտօնին համար պատրաստուելու դէտ ուսումը նարանի մէջ ընթացքնին շարունակած առենին: Բաւական խորհրդածութիւն և աղօթք ընելէն ետև ներկայացուցին ինքզինքնին (թուով վեց հոգի) — Պաշտօնեաներու Ընկերակցութեան ժողովի մը առջև, որ Պատասխանատու նահանգին մէջ շատ մը Եկեղեցիներու ներկայացուցիչն էին — յայտնելով իրենց զօրաւոր փափաքը Միսիոնարութեան գործին երթալու, և ասիկայ Ամերիկան Պօրտ Ընկերութեանը կազմուելուն առիթն եղաւ:

Բայց երբոր ասոնց դուրս երթալու ատենն եկաւ, Ընկերութեան գանձը միայն 1,200 թալէր կար, ու տարակուսելի երևցաւ որ կրնայ արդեօք բաւական ստակ հաւաքուիլ Ամերիկայի մէջ, շարունակ վեց Միսիոնար դուրսը պահելու, և նախապատրաստական քայլեր առնուեցաւ դրամական օգնութիւն գտնելու Ընդհայէն: Սակայն ապացոյցով տեսնուեցաւ որ ասանկ օգնութեան կարօտութիւն չմնաց, ինչու որ հարկաւորութիւնը գալուն, ստակն ալ թափեցաւ. ու հիմա տարուէ տարի ժողովուած ու Տախք եղած ստակին գումարը 350,000 թալէրէն (8,750,000 ղուրուշ կամ 17,500 քսակ) աւելի կ'ելլէ:

Ընկերութեան Վարողութիւնները կան Տաճկաստան, Յունաստան, Պարսկաստան, Հնդկաստան, Չինաստան, Ասիրիկէ, Խաղաղական Ովկիանոսի կղզիները, ու Հիւսիսային Ամերիկայի Հնդիկներուն մէջ:

Ա՛ս Ընկերութեան Միսիոնարներուն ձեռօքը Սուրբ Գիրքը թարգմանուեցաւ տասնևերեք տարբեր լեզուներու, ասոնց տասնևհինգ հատին համար առաջին անգամ իրենք նոր գիր հաստատելով:

Պատ. Թոմսըն՝ Բրիտանական և Ըրտաքին Ըստուածաշունչի Ընկերութեան Տաճկաստանի Գործակալը Նախագահէն ետև շատ սրտալարժ ուղերձ մը ըրաւ, որուն գլխաւոր կէտերն էին Ընկերութեան սկզբնաւորութեանը փոքրիկ ըլլալը մանաւանդ հատին պէս ու "լեռնէն կարած քարին պէս", Ըստաքին քարոզչութեան գործերուն անդրադարձ ազդեցութիւնը՝ ատ բաներն ետևէն նղող Եկեղեցիներուն վրայ հոգևոր օրինութիւններ գարձընելով, Բոլոր աշխարհի վրայ եղող Քրիստոնեաներուն Վարողական գործը կատարելու մեծ քաջալերութիւն տրուիլը Ամերիկան Պօրտ Ընկերութեան աշխուժութիւնովն ու ջանքերովը, և Վարողական ոգիին միութեան կապ մը ըլլալը բոլոր Քրիստոնէից մէջ:

Պատ. Տօքթրները Շաֆլէր, Իրիս ու Տուայթ հետզհետէ ուղերձներ ըրին, որոնց խօսած նիւթերուն վրայ ուրախ պիտի ըլլայինք համառօտիւ գրելու թէ որ տեղերնիս ներէր:

Շատ յայտնի էր որ ունկնդիրները խորին կերպով շարժուած ու զգածեալ էին և յոյս կայ որ Վարողութեանց նոր ոգի մը արծարծեցաւ անոնց մէջ:

Ժողովին միջոցին աղօթք ըրաւ Պատ. Նատուին Պլիս ու վերջանալուն ալ Պատ. Տօքթր Ռֆանտըր որ Ըսըլ Մելենոզի ըսուած Episkopոսական Ընկերութեան Վարողիչ մըն է, որ նաև առաքելական օրինութիւնը արտասանեց:

Ժողովքին ներկայ եղողներուն մէջ տեսանք Միացեալ Նահանգաց Դեսպանն ու Էոլանտայի Տէրութեան Դեսպանատան Գործակատարը:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՃԱՓՈՆ

Հաւաքական քաղաքացիները ըրած ենք մօտերս հոն գացող Պատ. Պրաուն Ամերիգացի Միսիոնարին հաճոյական մէկ նամակին, որ Նիւ Եօրքի Էվանճելիստին Օգոստոսի 30 թերթին մէջ է:

Ճիվվին Միսիոնարները 200 տարիէն աւելի առաջ շատ մը նորահաւատներ վաստակեցան հոն. բայց որովհետև գոնուեցաւ թէ կառավարութեան գործերուն մէջ կը խառնուէին ու ջանք կ'ընէին Թագաւորը աթոռէն վար ձգել, անոնց ամէնն ալ վռընտուեցան ու իրենց հետևողներն ալ մինչև ի մահ հալածուեցան: Դեռ մօտերս էր որ օտարականները թոյլտուութիւն ունեցան հոն նորէն բնակութիւն հաստատելու:

Վանակավա, Յունիս 13, 1860:

Իմ սիրելի Քրիստոնեայ եղբայրս: — Նաւ մը Սան Ֆրանչիսքօ (Ամերիգա) երթալու համբայ ելլելու վրայ է, ու աս պատեհութենէն օգուտ քաղելով ձեզի կը գրեմ:

Երկրին նկատմամբ խօսելով, զուարճալի տեղ մըն է: Բնական տեսարաններուն գեղեցկութիւնը ուրիշ որ և իցէ երկիր հազիւ թէ կը գերազանցէ:

Կառավարութիւնը շատ հարստահարիչ է հասարակ ժողովուրդին, ու օտարականներուն հետ ունեցած միջամտութիւնը նեղացուցիչ: Պաշտօնակալները որոշած են կարելի եղածին չափ նեղ դիծ մը քաշել բոլորտիքնիս, վաճառականին ու ամէնուն ալ, ու մեր ապահովութեանը համար զգուշութիւն ընելու պատրուակով դուռները չենեցին փողոցներուն առջևը, հոս ու Իօհոհամա, ու մեր բոլոր դուրսի դուռները պահպանութեան զինուորանոցներ դըրին: Հասարակ ժողովուրդը կը վախնան աս թուր կապող պաշտօրդներէն, ու այնչափ ազատ չեն ներս գալու մէզ այցելութիւն ընել, բնաւոր որ մեր դռները պահապանի կայաններ չկեցած առաջ: Ընտրոր բան մը չէ որ անոնք արգիլուին տեսչութեան պաշտօրդնէրէն՝ իրենց ներս գալ ուզած ատենին: Բոլոր ասոնք սա վախուս պատրուակովն է որ չըլլայ թէ գողեր ու աւազակներ մեր բնակութիւնները մտնեն: Բայց բուն պահապաններն են ամէնէն աւելի վախցուելիքը: Ամերիգայի Հիպատը (հօնօլ) շատ պատշաճապէս համարելով աս պահապանները ու անոնց հսկողութիւնները մեր սպասաւորներուն և ուրիշներուն վրայ, դաշնադրութեան յայտնի հակառակ, պահանջեց որ անոնք ետ առնուին:

Հասարակ ժողովուրդը շատ բարեկամաբար կը վարուին, բայց անանկ վախու մէջ բռնուած են երկար ժամանակ հպատակ ըլլալով ուժեղ ու բըռնաւոր կառավարութեան մը, որ իրենց մէջ դիմակալութեան ոգի մնացած չէ: Ճափոնցիները Չինացիներէն աւելի աշխոյժ ու աւելի հետաքրքիր են: Ընդհանուր պարծանքով չեն այնչափ, ու պատրաստ են Քրիստոնեայ սղգերէն ստորնութիւններն խոստովանելու: Միշտ պատրաստ են ուրիշ սղգերուն սովորութիւններուն և այլն, վերջով հարձուփորձ ընելու պատեհութիւնը չփախցընել: Իմ կարծիքս ան է որ երբ Ըստուձոյ Խօսքը հոս մուտ գտնէ, Չինաստանէն աւելի շուտ յառաջադիմութիւն պիտի ընէ: Միտքերը կ'երևի թէ աւելի գործունեայ են հոս քան թէ հոն:

Լեզուն շատ դժուար կը գտնենք, բայց Չիներէնը սորվելէն աւելի զուարճալի. և տակաւին Չիներէնը Ճափոնի լեզուին ու գրականութեանը մէջ շատ խառնուած է: Ճափոնցիներուն ամէնն ալ կրթուած են Չինարէն կարդալու: Միսիոնարներուն Չինաստան գրած բոլոր գիրքերը, ան տեղի ժողովուրդին համար, հոս օգտակար պիտի ըլլայ: Ըսանկով Քրիստոնէական գըրականութիւն մը արդէն ծաղկած գըտնուեցաւ դրացի երկրի մը մէջ, որ Ճափոնի ժողովուրդին շատ օգուտ պիտի ընէ, երբոր թոյլտուութիւն ըլլայ իրենց կարդալու: Ընոր կտակարան ու պատմական և ուսումնական գիրքեր քանի մը հատ ունինք Չինարէն, որոնք ժողովուրդին ձեռքը պիտի դնենք պատեհութիւն գտնելնուս: Չինարէն գըրականութեան նկատմամբ աս իրողութիւնը խիստ եղական կերպով մեկ յաջողութիւն մը կը համարիմ Ճափոնի մէջ մեր գործին յառաջադիմութեանը:

Իրաւ է որ մենք տակաւին կարող չենք Քրիստոսը քարոզել Ճափոնցիներուն, մինչև անգամ թէ որ կառավարութիւնը ընդդիմութիւն մը չըներ մեր ատանկ ընելուն: Պերը նախապատրաստական գործեր են, ու հարկաւորապէս ծանրաքաշ գործ մը ըլլալու է գալու խել մը ատենի համար: Նոյն ատենը Ըստուձոյ պիտի սպասենք ու պատեհութիւնները հակենք Եւեսարանին բարի լուրը աս ժողովուրդին յայտնելու: Միսիոնարներէն մեկուն Ճափոնցի վարժապետին մեկը Չինարէն Նոր Կտակարանը կարդալու հաւէ է, ու կ'ըսէ թէ ատիկայ իրեն նոր և օտար ու վարդապետութիւնները (սորվեցուցածները) շատ աղէկ է: Չեր համարձակեր գիրքը իր տունը տանելու, բայց Միսիոնարին ուսարանի սենեակը նստելով կը կարդար:

Մօտերս խիստ եղական իրողութիւն մը պատմուեցաւ ինձի: Մատր Հարիսին (Ամերիգայի Հիւպատոսին) թարգմանը Պ. Հիւսը, ու Պաղտեական Վեսպատնեան թարգմանութեան պաշտօնը ունեցող Պաղտեացի Ըպէն ըսած են որ Նատօ (Ճափոնի մայրաքաղաքը) հարիւրի չափ ընտանիք կան քաղաքին մէկ թաղը զատուած մնացած, ու ամէն մէկ ընտանիք օրը հինգական ռոճիկ (Ֆոյին) երթնճ կ'ընդունի Կայսրին շտեմարանէն, որ ատ ընտանիքը ան հարիւր Հռոմէական Քաթոլիկ ընտանիքներուն յաջորդներն են, որոնք 200 տարի և աւելի առաջ եղած հալածանքին ատենը Քրիստոնէութիւնը մերժեր են, և որոնք Հռոմէականութեան գիտութիւնը պահել պահանջուած էին, որպէս զի որդւոց որդի ան երկրին մէջ Հռոմէական եղողները ճանչցընելու կարող ըլլան: Ըսանկ ժողովուրդի մը գոյութիւնը կը ցուցընէ, (թէ որ ճշմարիտ ըլլայ) թէ Ճափոնի կառավարութիւնը անցածը չմոռնար. ու շատ յարատև ջանք մը ունի Հռոմէական Քաթոլիկութեան իրենց երկրին մէջ մտնելուն դէմ: Ուրիշ իրողութիւն մը՝ որուն համար երաշխաւոր կրնամ ըլլալ, նոյն բանը կը ցուցընէ: Երկրին զանազան կողմերը ճամբաներուն վրայ փայտէ տախտակներ տնկուած են՝ որոնց վրայ կայսերական հրամաններ արձանագրուած են: Ըստոնցմէ մեկը որ մօտերնիս է, ուրիշ բաներու հետ սա 200 կամ 300 թալէրի խոստմունքն ալ կը պարունակէ թէ որ մեկը իմացընէ "Քաթոլիկ Հռոմէական կամ Եղեռայր մը" ժողովուրդին մէջ: Ա՛ս խոստմունքը՝ մեր վարժապետը կ'ըսէ թէ երկու դար առաջ եղածին պէս է, ու քանի որ տախտակներուն երեսէն գիրերը աւրուին բաց կեցած ըլլալուն, սև ներկով կը նորոգուին անոնք անանկ որ նորէն կարդացուին: Պաշտօնակալներն ալ հարցաքննութիւն ըրին թէ մենք ալ արդեօք Հռոմէական Քաթոլիկ ենք, ու կ'երևէր թէ շփոթեցան երբոր Չենք ըսինք:

Ուրախ եմ որ ատանկ հարցուցին: Յոյս ունիմ որ շուտով պիտի հասկընան մեր ու Հռոմէականներուն մէջտեղի տարբերութիւնը, ու մեր դիտաւորութեան վրայ քիչ վախու բան պիտի ունենան:

ՀԱՅՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հոկտեմբեր 17, 1860։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՓԱՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ • ՔԻՒՍԱՒԱՐԱԿԱՆ • ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութիւն Միխիթարեան Հարց Վենետկոյ (Ս. Ղազար)

Ամէն ամսոյ 17 և 30։ — Տարեկան գինն է 10 ֆրանք։

Ամէն թիւ 16 երեսէ պակաս չէ լինիր։

Ամէն տեսակ յայտարարութիւնք կ՚ընդունին ի տպարանին։

Ամէն տեսակ գրութիւնք, որ կ՚ուղարկուին խմբագրութեան, պէտք է ուղղուին Ս. Ղազար, Հայկական Լուսափայլ։

Ամէն տեսակ դրամ, որ կ՚ուղարկուի տպարանին, պէտք է ուղղուի Ս. Ղազար, Տպարան Հայկական Լուսափայլի։

Ամէն տեսակ գրութիւնք, որ կ՚ուղարկուին տպարանին, պէտք է ուղղուին Ս. Ղազար, Տպարան Հայկական Լուսափայլի